

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 3. Svečana. 1847.

List 5.

Starost spoštujte!

(Po nemškim „Die alten Leut“ Antona barona Klesheima.)

Kar me na svét' práv veselí,
To stari so ljudjé;
Torej ko vidim starčika,
Se sméja mi sercé.

Zató ko vidim starčika,
Ki sivo glavo imá,
Se mu priklošem, čast mu dam,
Tak kot se cerkvi dá.

Tak kakor božji dom se zdi
Mi slednji starčikov,
Zakaj iz starčkov in 'z cerkvá
Izhaja blagoslov!

Takó visôka gôra tud
Sercé povzdigne rés,
Kér gôra je in človek star
Nar bližejzi nebés.

Nebeški Oče vse ljudi
Na zemlji rad imá,
Kogar pa práv posebno ljub',
Mu sivo glavo dá.

Torej nej mladi starčikam
Vso hvalo, čast dajó,
De hudiga v nebésih nič
Bogú ne povedó.

In s snégam, čistim ko srebró,
Potrése Bog glavé
Ljudém, katérim starost da, —
To sivi so lasjé.

Zató kot cerkev nej časti
Se slednji starčikov;
Zakaj iz starčkov in 'z cerkvá
Izhaja blagoslov!
Malavašič.

Pogovor treh kmetov.

(Juri — Luka — Tomaž.)

Od zimskih opravil kmetov.

J. Luka, meni tvoje gospodarstvo zlo dopade; vsa vsa tvoja hiša modro gospodarstvo spričuje, jez se ga hočem od tebe učiti. Povej mi, ko smo zdej lih v zimi, kakó ti zimski čas obračaš?

L. Jez zimski čas med zimske opravila razdelim, katerih imam vedno toliko, de je čas prekratek.

T. Za božjo voljo, kaj vunder delaš, de ti pozimi časa manjka?

L. Ena je že, de za posli povsod tisto škatljico nosim, če si slišal v Novicah od nje, de jo gospodar in gospodinja nositi morata, če hočeta, de se jima škoda ne godí. To zjutrej nar prvi začnem, in zvečer nar zadnji neham.

J. Torej se per tebi poleti tako čisto žanje, in čisto po senožetih kosí in grabi, kar per nas na tlačansko cika; torej so tvoji hlevi snažni, tvoja klaja tečnejši; per nas pa posli nekej pokladejo, nekej posteljejo, in nekej pohodijo; torej se na tvojim kolovrati tudi kaka nit naprede, mi pa platno

kupujemo. Sim bil práv pozabil tistiga dobriga sveta Novic. Jez jo tudi ponesem škatljo za posli.

T. Lih práv, de prejo v misli vzameš. — Kaj praviš, Luka, ti od českih kolovratov? Jez mislim, de je to prazna igrača, ktero bomo Čeham spet nazaj poslali.

L. Ne bomo je ne, nikdar ne! Ti govoriš kakor gluh od goselj, kakor slep od bárv. Česki kolovrat se je vsa cimú, ki ga rabiti zna, že sam popolnoma perporočil.

J. Ali se per tebi na česki kolovrat prede, in je res dobiček per njem?

L. Per meni se že dve leti ta kolovrat verti, in se bo, dokler bom živel. Le pomislita: uni dan sim iz eniga funta prediva prejo izmotal, in sim je 3600 sežnjev (klafter) namotal, tedej skoraj dve uri hodá dolgo. Okoli 800 sežnjev nit mi da en vatel lepiga platna, in en funt prediva na českim se sprede skoraj pol pred, kakor na našim. Ali nista to dva velika dobička?

T. Ti si vunder neznano moder; boš zdej zdej v konjskih bigah sreberno rudo našel.

L. Bratec! sim jo že. — Vsako leto žebeta odredim, ki mi 50 — 80 goldinarjev verže sreberne rude.

J. Ktere dela pa še sicer imaš, ko si takó per svojih poslih na straži; gotovo križem rok ne deržiš?

L. Kmetiško orodje popravljám, de me na spomlad, ko ga je treba v roke vzeti, ne mudí.

T. Zraven tebe bi mogli vsi rokodelci lakote umrete. Kdo bo per tebi kej zaslužil, ko vse sam narediš? Kdo kej prodal, ko vse domá perdelate?

L. To, ljubi sosed, je nar veči skrivnost dobriga kmetijstva. Če menj kupujemo, boljši se nam godí, in več nam ostane za druge potrebe, ki se morajo le z denarjem odriniti.

J. Kaj si pa uni dan delal, ko sim te vidil z čudno truzico v rokah?

L. Nova past je za miši (mišolovka), ktera več opravi, kakor tri mačke.

T. Sej pravim, de ti vse sam narediš, k večim, če prešičke moraš kupiti. Pa povej nama, kakošna copernija je zopet to?

L. Ta past je tako narejena, de, če se tudi

20 miš vjame, se dvajsetkrat sama spet nastavi, in vabe še nobena miš pokusila ne bo.

J. To bo dobra priprava za dom in posebno na polji, kjer nam bodo miši več, ko desetino pobrale; zima jih vzela ne bo, kér je zemlja tava.

T. Lej Juri, spet sva se pa od Luketa veliko naučila, — še clo miši loviti!

L. Ja, Tomaž, ti se nórca delaš, pa je vender vse res, in tudi mišja past za kmeta ni kaka kaj bodi reč. — Lejta, to so moje zimske opravila in vedno jih je dosti, pa nobeno brez koristi. Gospodarjevo okó več vzdigne, ko štiri roke poslov; pridnost poslov se le s tem podpéra; škoda se le s tem odvráčuje, in perpravno orodje se le tako brez potroškov perpravi.

J. Meni so pa tvoji nauki takó všeč Luka, de bom kmalo spet v tvojo kmetiško šolo peršel. Od danes si bom pa to v glavo zapisal, de ponese povsod škatljico za posli; de bom svoje orodje pregledal in popravil. Past mi boš pa jutro pokazal, si jo bom koj napravil. *) Bog te obvari.

L. Z Bogam, soseda!

A. K—c.

Kratek zapopadek postáv za družino.

(Dalje)

II. Od nastopa službe.

Nobeno družinče se ne sme brez pisaniga slovésa ali službiniga pričanja poprejšniga gospodarja v službo vzéti. Ki še le služiti začno, se morajo per svojim kantonu oglasiti in za službini list prositi. Starši ali oskerbniki morajo za otroke, ki služiti začno, službine liste dobiti.

Novo družinče mora službini list svojimu gospodarju dati, de ga hrani skoz celi čas službe. V Ljubljani mora gospodar noviga pôsla c. k. policii na znanje dati, na deželi pa ga mora per družinskim popisvanji, ki se vsako leto po božičnih praznikih ponavlja, zapisati in njegovo službino plačilo zamerkati **) dati. Leta ravnava pôslam pravice uterdi. Za zamerk posloviga plačila se šest krajcerjev odraja. Gospodar, ki noviga pôsla komesii ne oznani, mora za to opušenje kazin (štrafingo) plačati, in sicer od 1 do 5 goldinarjev. Ako je pa posel iz ptuje dežele ali družiga kantona, mora od svoje deželne gosposke s popotvanjskim listam ali pôsam previden biti. Gospodar, ki ptujca brez pôsa v službi obderží, tudi kazin plača. Ta ravnava brani, de se malopridneži sem ter tje ne potepajo.

De se hudo djanje, ki iz lenôbe izvira, odverne, in de se število vlačugarjev in zapeljivih žensk pomanjša, si imajo soseske perzadevati, de pôsli brez službe ne postopajo. Taki postopači, če so domači, se morajo s silo v službe goniti; če so pa ptujci, se imajo vjeti, in v svojo domačijo odgnati.

Deželne in mestne gosposke imajo tudi take starše, kateri več za službe perpravnih otrók domá redé, in jih k svoji strežbi ne potrebujejo, persiliti, de domá nepotrebne otroke v službo dajo; ravno takó se morajo tudi od staršev zapušeni otroci v službo perpraviti.

Župani in persežni možje imajo take starše, zapušene sirote (Waisen), posebno pa mlade sa-

*) Kmetijska družba prosi pridniga Luketa, de bi ji na njene potroške v Ljubljano poslal novo past na ogled, kjer jo bojo zamogli potem tudi drugi kmetovavci viditi. Zraven tega nam pa tudi na znanje dajte: koliko veljá? in ali se še več takih pastí pri vas dobiti zamore?

**) Merkati, zamerkati, pomerkati i. t. d. so čisto slovenske besede. Vredništvo.

míce, ktere se večidel zavolj malopridnosti po bajtah potikajo, gosposkam na znanje dati, de bodo taki postopači persiljeni, si po pravici kruha služiti.

(Dalje sledi.)

Prošnja farmanov do sojiga fajmoštra.

(Dalje.)

Oh — so tukaj rekli in se med tem proti materam, od kterih so bile tudi nektere s sojimi možmi vred zraven prišle, obernili — oh, de bi si pač to zlasti ve matere dobro zamerkale, kterim precej solzé v oči stopijo, kader oče le od deleč po šibi pogleda. Če hočete dobre hčere in sinove zrediti, mora strah pri hiši biti, in zatorej tudi šiba v nji sojo pravico imeti. In če ravno bi bilo zlo napčno, in znamnje slabe redivske vednosti, jo pogosto rabiti, mora vunder otrokam gotovo biti, de jih utegne, ako se slabo zaderzé, tudi šiba zadeti. Zakaj človeška natora je k hudimu nagnjena, in dokler otroci niso sami v stani, hudih nasledov sojih djánj previditi, jih mora strah in šiba nazaj deržati. Dobro vém — so djali — de šiba sama na sebi otroka še nepoboljša; zakaj dokler otrók le samo zavolj strahú hude djanja opuša, še ni dober: tode ta prid mu šiba prinese, de moč hudiga nagnjenja prijem ustavi, in tolikanj ukroti, de zmožen in pripraven postane, za naprej pametne opominje poslušati in po tem iz višjih in plemenitniših nagibov se hudiga varovati. — Zatorej, ako se vam primeri, de kateri zmed vaših otrok kej taciga stori, kar močnejši hudo nagnjenje razodeva, postavim: ako vam je terdovratno nepokoren, ali komu na skrivnim kaj vzame, ali se z dobrim premislikam zlaže, ali koga po krivim zatóži, ga hudobno opravlja, neusmiljeno bojuje, pretepa i. t. d. ne bojte se, šibo v roke vzeti, de mu hudo nagnjenje izženete; ali veliko več: očete prosite, de oní to storé: zakaj otrok mora čutiti, in šiba mora do živiga priti; ali pa ne bo pomnil in ne bo maral. In če to precej pri pervim ali drugim takim pregrešenji storite, vam pri tretjim in četertim ne bo treba. Zlasti bi bilo vošiti — so práv s povzdignjeno in potegnjeno besedo še pristavili — de bi otroci vselej terdó svarjeni in kaznovani bili, kader koli se zoper ljubezin do sojih bratov ali sester, ali drugih otrók, z eno besedo, zoper ljubezin do bližnjiga močnejši pregrešé: zakaj sej véste, in sim vam že večkrat iz prižnice pravil, de je sovraštvo studenc vsega hudiga, kakor ljubezin vir vsega dobriga, in de s. pismo na ravnost učí, de je ljubezin do bližnjiga spolnjenje cele postave, in de vse druge čednosti človeku pred Bogam nič cene ne dajo, če mu ljubezni do bližnjiga manjka. — Pa de se spet k poprejšnjimu vernem — so djali — de ve matere ne bote menile, de sim jest morebiti preojster, kér včasi tudi šibo rabiti priporočam; poslušajte kaj s. pismo govori! Salomon, nar modrejši kralj, pravi v bukvah Pripovist 23, 13-14.: Nikar otroku ne odtegni tepenja; zakaj če ga boš s šibo vdaril, ne bo umerl. S tem, de ga boš ti s šibo vdaril, boš njegovo dušo od pekla rešil. — Pa zavolj tega — so sedež besedo preklónili, in se k očetam nazaj ozerli — zavolj tega, de so matere dostikrat pri kaznovanji otrók premehke, si vi očetje nesmete preveč domišljevati; zakaj kakor se one dostikrat v tem pregrešé, de s sojo preveliko mehko otrokam potuho dajajo, in tokó njih poboljšanje zaderžujejo: tokó tudi vi pri kaznovanji otrók velikrat napčno ravnate, kér jih dostikrat preojstro in večidel le v jezi kaznujete, in se tokó v nevarnost postavite, jih na njih zdravji poškodovati, ali jih clo s smertno rano zadeti. Tode zna-